

Informacja o działalności komitetu problemowego PAN w 2018 r.

Gabinet Prezesa
Polskiej Akademii Nauk
Warszawa

I. Informacje ogólne: KOMITET BADAŃ POLARNYCH PRZY PREZYDIUM PAN

I.1. Skład osobowy i struktura organizacyjna Komitetu:

Skład Prezydium Komitetu Badań Polarnych PAN:

Przewodniczący: prof. dr hab. Jacek Adam JANIA
Honorowy Przewodniczący KBP PAN: prof. dr inż. Krzysztof BIRKENMAJER
Zastępca Przewodniczącego: prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI
Zastępca Przewodniczącego: prof. dr hab. Piotr GŁOWACKI
Sekretarz Naukowy: dr hab. MICHAŁ ŁUSZCZUK

Skład osobowy Komitetu Badań Polarnych PAN:

1. prof. dr hab. Magdalena BŁAŻEWICZ, Uniwersytet Łódzki
2. dr hab. Katarzyna CHWEDORZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN / SGGW Warszawa
3. prof. dr hab. Ryszard M. CZARNY, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
4. dr hab. Wojciech DOBIŃSKI, Uniwersytet Śląski w Katowicach
5. prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
6. prof. dr hab. Piotr GŁOWACKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa
7. prof. dr hab. Marek GRAD, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Warszawski
8. dr hab. Dorota GÓRNIAK, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
9. prof. dr hab. Aleksander GUTERCH, czł. rzeczywisty PAN, Instytut Geofizyki PAN Warszawa
10. dr hab. Piotr JADWISZCZAK, Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku
11. prof. dr hab. Jacek JANIA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
12. prof. dr hab. Krzysztof JAŹDŻEWSKI, Uniwersytet Łódzki
13. dr hab. prof. PAN Monika KĘDRA, czł. AMU, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
14. dr Małgorzata KORCZAK-ABSHIRE, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
15. prof. dr hab. Andrzej KOSTRZEWSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
16. prof. dr hab. Krzysztof KRAJEWSKI, Instytut Nauk Geologicznych PAN, Warszawa
17. mgr Agnieszka KRUSZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
18. dr Maja LISOWSKA, Polskie Konsorcjum Polarne / Centrum Studiów Polarnych, UŚ, Sosnowiec
19. dr hab. Michał ŁUSZCZUK, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, Lublin
20. dr hab. prof. PAN Wojciech MAJEWSKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
21. dr hab. inż. prof. AGH Maciej MANECKI, Akademia Górniczo - Hutnicza, Kraków
22. prof. dr hab. Andrzej MARSZ, Akademia Morska, Gdynia
23. prof. dr hab. Krzysztof MIGAŁA, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego
24. prof. dr hab. Jerzy NAWROCKI, Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa
25. prof. dr hab. Tadeusz NIEDŹWIEDŹ, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
26. prof. dr hab. Maria OLECH, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
27. prof. dr hab. Rajmund PRZYBYŁAK, Uniwersytet im. M. Kopernika, Toruń
28. dr hab. prof. UAM Grzegorz RACHLEWICZ, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
29. prof. dr hab. Stanisław RAKUSA-SUSZCZEWSKI, czł. koresp. PAN
30. prof. dr hab. Jacek SICIŃSKI, Uniwersytet Łódzki
31. prof. dr hab. Lech STEMPNIEWICZ, Uniwersytet Gdański
32. prof. dr hab. Kazimierz STRZAŁKA, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

33. dr Mateusz STRZELECKI, Uniwersytet Wrocławski
34. dr hab. Anna STYSZYŃSKA, Politechnika Gdańska, Gdańsk
35. prof. dr hab. Andrzej TATUR, Uniwersytet Warszawski
36. dr hab. prof. PAN Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
37. prof. dr hab. Jan Marcin WĘSŁAWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
38. prof. dr hab. Bronisław WOJTUŃ, Uniwersytet Wrocławski
39. dr hab. Piotr ZAGÓRSKI, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
40. prof. dr hab. Wiesław ZIAJA, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Członkowie honorowi:

1. prof dr. inż. Krzysztof BIRKENMAJER, czł. rzeczywisty PAN
2. mgr Marek KAMIŃSKI, Invena S.A., Gdańsk
3. mgr Wojciech MOSKAL, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
4. prof dr. hab. Kazimierz PEKALA, emerytowany profesor UMCS w Lublinie
5. dr Seweryn Maciej ZALEWSKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa

Zestawienie liczbowe:

liczba członków ogółem: **43**
członkowie honorowi: **5**

w tym członkowie PAN:

członkowie rzeczywisci PAN: **2**
członkowie korespondenci PAN: **3**

zatrudnionych w (jako głównym miejscu pracy):

członkowie:
jednostkach PAN: **11**
szkołach wyższych: **27**
instytutach badawczych¹: **1**
pozostałych: **5**

członkowie honorowi:

jednostkach PAN: **1**
szkołach wyższych: **1**
instytutach badawczych: **0**
pozostałych: **3²**

Komisje lub zespoły (nazwy, przewodniczący); udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu.

- 1) Zespół klimatologii i kriologii polarnej - prof. dr hab. Rajmund Przybylak**
udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu: **5**
- 2) Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych - koordynator *ad hoc* dr hab. Waldemar Walczowski**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **8** (tworzą Zespół Zadaniowy ds. Opinii i Rozwoju przy Zespole)
- 3) Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych - prof. dr hab. Maria Olech**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **7**
- 4) Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - prof. dr hab. Aleksander Guterch**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **4**
- 5) Zespół Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych - prof. dr hab. Ryszard Czarny**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **17**

¹ instytuty badawcze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych

² w tym 2 osoby – emeryci instytutów PAN

I.2. Zakres działania Komitetu.

Nadrzędnym celem działań Komitetu Badań Polarnych była konsolidacja i koordynacja działań środowiska naukowego badaczy polarnych w Polsce oraz stymulowanie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem dużych programów i projektów międzynarodowych.

W związku z tym w 2018 r. realizowano najważniejsze zadania Komitetu:

- stymulowanie znaczącego udziału Polski w strategicznych światowych programach naukowych w Arktyce i Antarktyce (SCAR Priorities, IASC Strategic Plan 2018-2023), poprzez ścisłe kontakty i współpracę z międzynarodowymi organizacjami i sieciami polarnymi, a zwłaszcza na forum Arctic Science Ministerial 2 w Berlinie oraz w ramach EU-PolarNet;
- promocja, „Narodowego Programu Badań Polarnych” oraz udział w pracach nad projektem polskiej polityki polarnej (m.in. na forum Grupy Roboczej ds. Polarnych przy MSZ „Polar Task Force” - grudzień 2018)
- działania na rzecz dalszej konsolidacji środowiska badaczy polarnych, m.in. w celu przygotowania innowacyjnych projektów badawczych w skali międzynarodowej;
- współorganizacja XXVII Sympozjum Polarnego (Poznań, 8-10.06.2018) oraz konferencji i warsztatów pt. Societal Relevance of Polar Research (Sopot, 27-28.11.2018)
- wzmożenie upowszechniania wyników badań polarnych dla zrozumienia globalnych skutków zmian klimatu m.in. przez popieranie tworzenia muzeów – eksploratorów naukowych;
- stymulowanie współpracy pomiędzy uczelniami i instytutami PAN, bądź innymi jednostkami naukowymi oraz gospodarką, włączając w to służenie wiedzą ekspercką agendum rządowym RP oraz sektorowi gospodarstwu;
- wydawanie czasopisma o zasięgu międzynarodowym (kwartalnika) *Polish Polar Research* oraz innych wydawnictw periodycznych i okazjonalnych;
- popularyzacja w społeczeństwie wyników badań polarnych, zwłaszcza mających odniesienie globalne.
- inicjowanie interdyscyplinarnych projektów badawczych krajowych i zagranicznych z odpowiednio silnym udziałem polskich zespołów naukowych – zgłoszenie cross-cutting proposal na ASSW 2018 na współfinansowanie konferencji i warsztatów pt. Societal Relevance of Polar Research (Sopot, 27-28.11.2018);
- patronat naukowy oraz pomoc w rozwoju polskiej infrastruktury badawczej w arktycznych i antarktycznych obszarach polarnych w odniesieniu do polskich stacji naukowych oraz statków badawczych; istotnym sukcesem w tym kontekście było skuteczne wsparcie ała uzyskanie finansowania na budowę nowego budynku stacji im. H. Arctowskiego oraz zabezpieczenie środków dla możliwości aktywności naukowej statku r/v „Oceania” (listopad 2018);
- wspieranie rozwoju naukowego młodych badaczy przez włączanie ich do działań Komitetu, udzielenie honorowego patronatu I Ogólnopolskiej Konferencji Młodych Badaczy Ekosystemów Górskich i Polarnych zorganizowanej przez Studenckie Koło Naukowe Ekologów Uniwersytetu Wrocławskiego (czerwiec 2018) oraz patronat naukowy i stałe wspieranie organizacji APECS Polska (Association of Polar Early Career Scientists);
- wspieranie inicjatyw informujących społeczeństwo o osiągnięciach i planach polskich badaczy z zakresu nauk polarnych, w tym modernizacja i aktualizacja oraz rozbudowa strony internetowej KBP PAN, a także udział zespołów z zakresu nauk polarnych w ogólnopolskich i regionalnych wydarzeniach popularyzujących naukę.

I.3. Dane adresowe do korespondencji: adres pocztowy, adresy elektroniczne, telefon do kontaktów.

ul. Księcia Janusza 64,
01-452 Warszawa
tel.: 0-22 6915687
e-mail: kbp@igf.edu.pl

II. Zebrania Komitetu

II.1. Zebrania plenarne (data, najważniejsze omawiane problemy, w tym zebrania z referatami naukowymi).

II.1. Posiedzenia plenarne Komitetu

Posiedzenie Komitetu Badań Polarnych PAN odbyte w dn. 7 czerwca 2018 r. na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy okazji zorganizowanego w tym czasie XXXVII Sympozjum Polarne. Wzięło w nim udział 20 członków KBP PAN oraz trzech zaproszonych gości: prof. Marek Lewandowski (kierownik Zakładu Badań Polarnych i Morskich IGF PAN), dr hab. Robert Bialik, prof. PAN (kierownik Zakładu Biologii Antarktyki IBB PAN) oraz szef Sympozjum Polarne, dr Jakub Małecki. Najważniejsze zagadnienia zrealizowanego programu posiedzenia:

- Omówiono wydarzenia i działalność Prezydium Komitetu od poprzedniego posiedzenia plenarnego (17 listopada 2017 r.). Przewodniczący przypomniał, że odeszli od nas wybitni polarnicy, w tym byli członkowie Komitetu: prof. Ryszard Ligowski, prof. Andrzej Witkowski, prof. Krzysztof Krajewski, prof. Andrzej Rózkowski oraz prof. Stanisław Massel, czł. rzecz. PAN, były Dyrektor Instytutu Oceanologii PAN.
- Poruszono kwestię oceny KBP PAN przedstawionej na spotkaniu przez zespoły powołane przez Prezydium PAN. Ocena Komitetu była bardzo wysoka, z pewnymi elementami, które później były dyskutowane a dotyczyły regulaminu organizacyjnego Komitetu. W związku z tym Przewodniczący zaproponował zmianę w zapisie regulaminu Komitetu w odniesieniu do liczby posiedzeń z „co najmniej dwóch posiedzeń” na „co najmniej jedno posiedzenie” w ciągu roku. Jednogłośnie przyjęto tę modyfikację. Na spotkaniu zwrócono uwagę na bogatą treść strony internetowej Komitetu, zauważono przy tym, że mogłaby ona zawierać więcej informacji przystępnych dla szerszego grona odbiorców. Jest to kwesta otwarta do dyskusji w nowej kadencji, gdyż na rozbudowanie strony internetowej potrzebne są dodatkowe środki finansowe. Podkreślono, że Komitet jest wydawcą czasopisma o zasięgu międzynarodowym „*Polish Polar Research*”, ujętego na liście JCR i na liście „A” czasopism MNiSW. Z uznaniem oceniających spotkał się fakt, że Komitet włącza w swoje działania badaczy młodszych generacji.
- Dr hab. R. Bialik odczytał sprawozdanie międzynarodowej konferencji pt. “Interdisciplinary Polar Studies in Poland” (IPSiP) to Honor the 60th Anniversary of the Polish Polar Station in Hornsund, Svalbard, Arctic and the 40th Anniversary of the Arctowski Polish Antarctic Station, South Shetland Islands”. Na zakończenie Prof. Jacek Jania powiedział, że dochodziły liczne ciepłe głosy z zagranicy oceniające poziom naukowy i organizację po odbyciu się tej konferencji.
- Dr Jakub Małecki przedstawił krótko kwestie organizacyjne XXXVII Sympozjum Polarne.
- Przewodniczący pogratulował prof. Piotrowi Głowackiemu uzyskania tytułu profesora, a następnie oddał mu głos w celu zreferowania spotkania Polar Task Force. Prof. Piotr Głowacki powiedział, że spotkanie to (grudzień 2017) miało największą z dotychczasowych obsadę międzyresortową. Wzięło w nim udział dwóch wiceministrów (z MSZ i MNSiW), po raz pierwszy także stwierdzono zaangażowanie na forum PTF przedstawicielki Ministerstwa Środowiska.
- Prof. P. Głowacki poinformował, że w maju odbyło się kolejne spotkanie Formatu Warszawskiego, z udziałem przedstawicieli dyplomatycznych państw obserwatorów Rady Arktycznych oraz amb. Aleksim Härkönenem kierującym pracami SAO w ramach Rady. Następnie przedstawił najważniejsze elementy corocznego spotkania Svalbard Science Forum (SSF), podkreślając, że według statystyk SSF Polska na Svalbardzie stała się drugim po Norwegii krajem z największą liczbą publikacji i realizowanych grantów.
- Prof. M. Lewandowski powiedział o swoich wrażeniach po spotkaniu Formatu Warszawskiego, o doskonałych eksperckich wystąpieniach prof. Marcina Węślawskiego i dr hab. Michała Łuszczuka, i wyraził wyrazy podziwu dla wysiłku i osiągnięć polskich badaczy polarnych, biorąc zwłaszcza pod uwagę brak odpowiedniego zaplecza i niedostatecznego wsparcia ze strony państwa polskiego. Prof. Marek Lewandowski wspomniał o potrzebie budowy statku, który będzie pływał w obydwu obszarach polarnych.
- Poinformowano, że Komitet udzielił honorowego patronatu I Ogólnopolskiej Konferencji Młodych Badaczy Ekosystemów Górskich i Polarnych, zorganizowanej przez Studenckie Koło Naukowe Ekologów Uniwersytetu Wrocławskiego w czerwcu w Stacji Ekologicznej „Storczyk” Uniwersytetu Wrocławskiego w Karpaczu.

- Przewodniczący poinformował o przygotowaniach do drugiego Arctic Science Ministerial 2, które odbędzie się w Berlinie w październiku 2018 r. Przygotowania do tego wydarzenia bazują głównie na telekonferencjach, w których jako reprezentant Komitetu uczestniczy dr hab. Michał Łuszczuk.
- Przewodniczący poinformował o dużych szansach dr hab. Roberta Bialika w kandydowaniu na stanowisko vice-prezydenta SCAR. Zebrani jednogłośnie poparli tę kandydaturę.
- Przedyskutowano temat ewentualnego powołania organu doradczego przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, który mógłby pełnić m. in. funkcje doradcze i eksperckie w zakresie zadań zleczanych przez Ministerstwo NiSW w odniesieniu m. in. do polityki naukowej i organizacji badań polarnych w Polsce. Działania w tej sprawie zależą od dalszej skonkretyzowanej inicjatywy MNiSW.
- Dr hab. W. Majewski poinformował o pracach wydawniczych kwartalnika „*Polish Polar Research*” (PPRes). Tuż przed posiedzeniem odbyło się zebranie Rady Redakcyjnej i Redakcji PPRes, któremu przewodniczył prof. K. Jażdżewski. Dyskutowano o możliwych przyczynach spadku impact factor w ubiegłym roku oraz o tym, w jaki sposób można doprowadzić do ponownego wzrostu impact factor. Ustalono, że trzeba zaktualizować i „odświeżyć” listę członków Rady Redakcyjnej PPRes, biorąc pod uwagę zaangażowanie poszczególnych osób w prace wydawnicze.

Posiedzenie Komitetu Badań Polarnych PAN odbyte w dn. 20 listopada 2018 r. w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie. Wzięło w nim udział 26 członków KBP PAN oraz zaproszeni goście, w tym przedstawiciele Ministerstw: dr Aleksander Dańda, Dyrektor Departamentu Nauki i mgr Tomasz Jałukowicz z MNiSW, dr Konrad Marciniak, Zastępca Dyrektora Departamentu Prawno-Traktatowego, mgr Joanna Krawczyk-Grzesiowska oraz dr Piotr Rakowski z MSZ, a także prof. Marek Lewandowski (kierownik Zakładu Badań Polarnych i Morskich IGF PAN) i dr hab. prof. PAN Robert Bialik (kierownik Zakładu Biologii Antarktyki IBB PAN). Najważniejsze zagadnienia zrealizowanego programu posiedzenia:

- Przewodniczący złożył wyrazy podziękowań pani Naczelnik Elżbiecie Gasek-Swobodzie za wsparcie działań Komitetu i wyjątkowo dobrą i miłą współpracę w podczas obecnej kadencji.
- Omówiono najważniejsze elementy działalności Komitetu, wydarzenia i osiągnięcia inicjowane, realizowane i współorganizowane przez KBP PAN w mijającej kadencji, czyli: regularne wydawanie kwartalnika „*Polish Polar Research*”; Udział w opracowaniu „Strategii polskich badań polarnych”; dwa Sympozja Polarne (w Lublinie i w Poznaniu); współpraca z Ministerstwami, w tym udział w opracowaniu polityki polarnej Polski oraz udział w Polar Task Force; udział w przygotowaniach przez MNiSW „White House Arctic Science Ministerial” w 2016 r. oraz „2nd Arctic Science Ministerial” – Berlin, 2018; szeroki współudział w prezentacji Polski podczas Arctic Circle Assembly 2017 w Reykjavíku; współorganizacja konferencji „Interdisciplinary Polar Studies in Poland” dla uczczenia Jubileuszy Polskich Stacji Polarnych w 2017 r.; coraz szerszy aktywny udział w organizacjach międzynarodowych.
- Dyrektor A. Dańda (MNiSW) pogratulował zebranyemu wysiłkowi, jaki został włożony we wzmacnianie pozycji środowiska naukowego wokół KBP PAN oraz PKPol, jak również w popularyzację wyników badań naukowych. Pogratulował efektów pracy nad „Strategią polskich badań polarnych”. Wspomniał, że ze środków Ministra na upowszechnianie nauki przeznaczono 50 tys. zł na przygotowanie sesji i udział w Arctic Circle Assembly w 2018 r. Przydzielono także Instytutowi IBB PAN środki na budowę nowej Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego w kwocie 88 mln zł.
- Dr K. Marciniak (MSZ) podkreślił że polityka zagraniczna (polarna) Polski pozostaje niejako w symbiozie ze środowiskiem naukowym i podziękował zebranyemu za współpracę. Wspomniał o licznych spotkaniach międzynarodowych o charakterze naukowym lub polityczno-naukowym, w których udział polskich naukowców wspiera MSZ. Dr Konrad Marciniak pokrótce powiedział o pracach nad polską polityką polarną i podziękował Przewodniczącemu Komitetu za przygotowanie założeń do dokumentu dotyczącego polityki Polski w Arktyce i Antarktyce.
- Mgr A. Kruszevska, Dyrektor ds. Administracyjnych IBB PAN zaprosiła zebranych na planowaną konferencję prasową poświęconą budowie nowej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego i złożyła gorące podziękowania za ogromny wkład pracy i zaangażowanie obu Ministerstw w sprawy polarne, nie tylko za wsparcie budowy nowej stacji, ale także chęci utrzymania Stacji im. Antoniego Bolesława Dobrowolskiego.
- Omówiono sprawy związane z aktywną reprezentacją Polski w organizacjach międzynarodowych.

- Przeprowadzono głosowanie na delegatów Polski do czterech grup roboczych IASC, ponieważ kadencje dotychczasowych członków zakończyły się. Większością głosów wybrano:
  - na delegata Polski do grupy roboczej IASC Atmosphere Working Group wybrano dr Andrzeja Araźnego (Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu),
  - na delegata Polski do grupy roboczej IASC Cryosphere Working Group wybrano dr hab. Ireneusza Sobotę (Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu),
  - na delegata Polski do grupy roboczej IASC Terrestrial Working Group wybrano prof. Zbigniewa Zwolińskiego (Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) oraz dr hab. Piotra Owczarka (Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska, Uniwersytet Wrocławski),
  - na delegata Polski do grupy roboczej IASC Social and Human Working Group wybrano dr Agnieszkę Skorupę (Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Śląski w Katowicach).
- Dr hab. W. Majewski poinformował o pracach wydawniczych kwartalnika *Polish Polar Research* (PPRes).
- Prof. R. Przybylak sprawozdał z XXVIII Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej zorganizowanego na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego.
- Prof. W. Walczowski przedstawił sytuację funkcjonowania statku naukowo-badawczego *Oceania*.
- Prof. M. Lewandowski zreferował w skrócie kwestie związane z Polską Stacją Polarną Hornsund im. Stanisława Siedleckiego. Następnie poinformował o programie rewitalizacji Stacji Antarktycznej im. A. B. Dobrowolskiego jako stacji automatycznej z aparaturą pomiarową bezobsługową, powiedział też o prowadzonych z Geoscience Australia wstępnymi rozmowami na temat możliwości współpracy logistycznej oraz naukowej.
- Dr hab. R. Bialik przedstawił aktualną sytuację Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego, skupiając się na aktywności naukowej. W ostatnich latach jest wyraźny wzrost realizacji projektów naukowych korzystających ze Stacji, również międzynarodowych, np. finansowanych przez INACH (Chilijski Instytut Antarktyczny). W przyszłym roku stacja będzie gościć trzy projekty brazylijskie, współpracę chcą nawiązać również Portugalczycy. Pod opieką dr hab. R. Bialika znajduje się realizacja projektu aparaturowego, zakupiony sprzęt pozostaje do dyspozycji wszystkich zainteresowanych badaczy.
- Przewodniczący Komitetu pogratulował otrzymania środków na budowę nowej Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego, a Dyrektor A. Kruszewska podkreśliła, że jest to stacja polska i dla całego polskiego środowiska polarnego i ma być tak zbudowana, by temu środowisku mogła dobrze służyć. Pani A. Kruszewska powiedziała, aby zebrani zachęcali współpracowników z ich jednostek naukowych do składania projektów realizowanych w oparciu o stację.
- Po refleksjach na temat mijającej kadencji oraz głównych kierunków działania w przyszłości KBP PAN, Przewodniczący na zakończenie podziękował zebranych za współpracę i złożył najlepsze życzenia na nadchodzące Święta oraz nowy Rok.

II.2. Posiedzenia prezydium Komitetu

Ze względów organizacyjnych oraz dla oszczędności środków na podróże służbowe nie organizowano posiedzeń Prezydium, które (podobnie jak w latach poprzednich) swoje zadania efektywnie realizowało poprzez komunikację pocztą elektroniczną (e-poczta) i telefonicznie.

II.3. Posiedzenia komisji, sekcji, zespołów (liczba, w tym posiedzenia z referatami naukowymi).

Zespoły tematyczne powołane w ramach KBP PAN swą aktywność prowadziły głównie drogą elektroniczną, zaś spotkania ich członków odbywały się przy okazji innych wydarzeń. Opis działalności poszczególnych zespołów przedstawia się następująco:

1. Zespół klimatologii i kriologii polarnej – Przewodniczący prof. dr hab. Rajmund Przybylak

W 2018 r. praca Zespołu Klimatologii i Kriologii Polarnej (ZKiKP) była zogniskowana głównie wokół: 1) organizacji sesji polarnej (wraz z Klubem Polarnym Polskiego Towarzystwa Geograficznego) w ramach Kongresu Geografii Polskiej z okazji 100-lecia Polskiego Towarzystwa Geograficznego i 100-lecia Geografii na Uniwersytecie Warszawskim, 2) organizacji XXVIII Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej. W ramach Kongresu, który odbył się w Warszawie w dniach 12-14 kwietnia 2018 r., członkowie ZKiKP wygłosili dwa

referaty: Nadal piszemy Historię Naturalną Lodu (Jacek Jania) oraz Polskie badania polarne w zakresie meteorologii i klimatologii (Rajmund Przybylak). Ten drugi referat ukaże się drukiem w pierwszym numerze Przeglądu Geofizycznego 2019 r. XXVIII Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej, które odbyło się w Sosnowcu w dniach 11-12 maja 2018 r. zgromadziło 42 uczestników. W trakcie Seminarium wygłoszono 21 referatów w pięciu sesjach tematycznych. Odbyło się też zebranie ZKiKP poświęcone sprawom organizacyjnym oraz ustaleniu priorytetów polskich badań polarnych w zakresie meteorologii, klimatologii i kriologii na najbliższe lata. Członkowie ZKiKP w 2018 r. wzięli aktywny udział, oprócz ww. krajowych konferencji, także w Sympozjum Polarnym w Poznaniu oraz w wielu międzynarodowych konferencjach, z których warto wymienić trzy najważniejsze, o charakterze szeroko interdyscyplinarnym: The Arctic Science Summit Week w Davos, 5th EUCOP Conference w Chamonix oraz Arctic Circle Assembly w Reykjaviku.

2. Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych – Przewodniczący Waldemar Walczowski prof. IO PAN

Po posunięciach mających na celu stworzenie koncepcji wspólnego statku badawczego dla środowisk polarnych, jakie miały miejsce w 2017 r., w roku 2018 kontynuowano te działania. Najważniejszym z nich było napisanie aplikacji dotyczącej umieszczenia statku badawczego na Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej. Aplikacja powstała przy współudziale członków Zespołu i wysłana do procesu aktualizacji Mapy Drogowej, zainicjowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2018 r. Aplikacja została posłana przez Instytut Oceanologii PAN wspólnie z Instytutem Geofizyki PAN. Do dnia dzisiejszego nie są ogłoszone wyniki procesu aktualizacji Mapy Drogowej.

Sprawa statku badawczego dla środowisk polarnych poruszana była również w czasie spotkania w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, które odbyło się w grudniu 2018 r. Obecni byli przedstawiciele Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Środowiska. Obecnie trwają przygotowania do drugiego spotkania dotyczącego budowy polarnego statku badawczego z udziałem przedstawicieli zainteresowanych ministerstw.

W 2018 r. członkowie Zespołu Oceanologii i Ekologii Mórz Polarnych zaangażowani byli w przygotowanie i uczestniczyli w szeregu spotkań, konferencji na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz innych działań. Najważniejsze z nich to:

- Organizacja rejsu AREX, corocznej oceanicznej ekspedycji arktycznej statku r/v **Oceania**;
- Uczestnictwo w dorocznych Sopockich Dniach Nauki, ekspozycje opisujące działalność arktyczną;
- Uczestnictwo w European Geosciences Union General Assembly 2018 r. w Wiedniu, prezentacja polskich badań arktycznych;
- Uczestnictwo w spotkaniu ArcticROOS w Brukseli, prezentacja polskich oceanograficznych badań polarnych w 2018;
- Udział i prezentacja wyników w czasie XXXVII Sympozjum Polarnego w Poznaniu.

3. Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych – Przewodnicząca prof. dr hab. Maria Olech

W 2018 r. członkowie Zespołu biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych brali udział w pracach nad Białą Księgą Polskich Badań Polarnych prowadzonych przez Polskie Konsorcjum Polarne. Prof. Wiesław Ziaja koordynuje prace nad Białą Księgą z ramienia Zarządu Konsorcjum.

Członkowie Zespołu zaangażowani byli w przygotowanie i uczestniczyli w szeregu konferencji i spotkań na poziomie krajowym i międzynarodowym. Do najważniejszych należą:

- 37. Sympozjum Polarne, Poznań, 8-10.06.2018 (prof. Maria Olech, prof. Krzysztof Migąła, prof. Grzegorz Rachlewicz, prof. Wiesław Ziaja byli członkami Komitetu Naukowego, a prof. Krzysztof Migąła dodatkowo członkiem Komitetu Honorowego);
- konferencja POLAR 2018, Davos, Szwajcaria, 15-26.06.2018 i doroczne spotkania grup roboczych International Arctic Science Committee podczas tej konferencji;
- kongres Arctic Circle Assembly 2018, Reykjavik, Islandia, 19-21.10.2018, gdzie prof. Wiesław Ziaja współorganizował oraz współprzewodniczył sesji *Biotic indicators of Arctic environmental changes*.

Wśród ok. 40 publikacji, których współautorami byli członkowie Zespołu, znalazły się artykuły w prestiżowych czasopiśmie „*Nature*” (Anne D. Bjorkmann *et al.* 2018. Plant functional trait change across a warming tundra biome. *Nature* 562: 57–62 – współautorka dr Agata Buchwał) oraz w „*Nature Ecology & Evolution*” (Craine J.M. *et al.* 2018. Isotopic evidence for oligotrophication of terrestrial ecosystems. *Nature Ecology & Evolution* 2: 1735–1744 – współautorka dr Katarzyna Żmudczyńska-Skarbek).

Aktywność w badaniach terenowych członków Zespołu oraz ich współpracowników obejmowała następujące miejsca Spitsbergen Spitsbergen (okolice Longyearbyen i Hornsund); Islandia; Wyspa King George, Szetlandy Południowe; Półwysep Antarktyczny.

Tematyka badań obecnie prowadzonych obejmuje następujące zagadnienia: reakcje roślinności tundrowej na obecne zmiany klimatu; zmiany interakcji roślinożerco-tundra w wyniku obecnych zmian klimatu; fizjologia i genetyka roślin antarktycznych; adaptacje do ekstremalnych warunków środowiskowych polarnych glonów i porostów; inwazyjne gatunki roślin w Antarktyce; taksonomia i rozmieszczenie różnorodnych grup glonów i grzybów; kolonizacja i sukcesja organizmów na przedpolach lodowców w Arktyce i Antarktyce; formowanie się gleb na przedpolach arktycznych lodowców; powstawanie nowych wysp w wyniku recesji lodowców w Arktyce; paleoekologia; biologia rozrodu i fizjologia ptaków arktycznych; zanieczyszczenie metalami ciężkimi oraz radionuklidami środowisk polarnych; zastosowanie obrazowania satelitarnego oraz samolotów bezzałogowych w monitoring zmian środowiska polarnego.

4. Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Aleksander Guterch Zespół realizował działalność poprzez konsultacje i wspieranie inicjatyw naukowych grup badawczych drogą elektroniczną lub telefoniczną wg potrzeb. W roku 2018 nie zorganizowano posiedzenia lub nowej inicjatywy.

5. Zespół nauk społecznych oraz historii polskich badań polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Ryszard Czarny (sprawozdanie z działalności zespołu przygotował dr hab. Michał Łuszczuk).

W 2018 r. skład Zespołu pozostał niezmienny. Podobnie, jak w latach ubiegłych członkowie Zespołu swą aktywność naukowo-badawczą prowadzili w następujących głównych obszarach: działalność publikacyjna; reprezentowanie Polski w międzynarodowych gremiach badawczych i organizacyjnych; udział w konferencjach i sympozjach naukowych; przygotowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie instytucji państwowych RP. W 2018 r. aktywność w organizacjach międzynarodowych, w których uczestniczą członkowie Zespołu przejawiała się m.in. w udziale dr hab. M. Łuszczuka na spotkaniu Social & Human WG IASC w Davos (16 czerwca 2018) i w Berlinie na Arctic Science Ministerial (28.09.2018) jako eksperta delegacji MNiSW (10 czerwca 2018) oraz w seminarium eksperckim z cyklu Arctic Futures w Brukseli (20.11.2018). Grupa członków Zespołu spotkała się na dwóch konferencjach: (1) międzynarodowej, interdyscyplinarnej konferencji naukowej pt. DRAMATYKA* KULTURY I NATURY: RELACJE MIĘDZY POLSKĄ A PÓŁNOCĄ organizowanej przez Instytut Skandynawistyki Uniwersytetu Gdańskiego (14–16 maja 2018) oraz konferencji współorganizowanej przez Zespół konferencji i warsztatach pt. Societal Relevance of Polar Research (Sopot, 27-28.11.2018). Dr Agata Lubowicka oraz dr hab. Michał Łuszczuk wspólnie złożyli do NCN wnioski o grant badawczy pt. *Arktyczne ambicje, zamorskie miraż: narracje polskiej nowoczesności w okresie międzywojennym*. Dr Magdalena Tomala uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie monografii pt. *Grenlandia w systemie stosunków międzynarodowych w świetle teorii Immanuela Wallersteina systemów-światów*. Zespół rozwijał współpracę z Pracownią Badań Interdyscyplinarnych Europy-Nordycko-Bałtyckiej i Arktyki. Jej efektem były panele zorganizowane podczas VII Konwencji Polskiego Towarzystwa Stosunków Międzynarodowych oraz 4 Kongresu Politologii.

M. Śmieszek nadal jest zaangażowana w prace grupy zadaniowej IASC ds. rozwijania kontaktów IASC z decydentami politycznymi *IASC Action Group on Communicating Arctic Science to Policymakers (CASP)*. Część członków Zespołu jest też zaangażowana w inicjatywy i publikacje *Thematic Network (TN) on Geopolitics and Security*. Niektórzy członkowie Zespołu również brali aktywny udział w spotkaniach: Warsaw Format Meeting (maj 2018) oraz spotkaniu Grupy Roboczej ds. Polarnych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych dnia 20.12.2018 w Warszawie.

III. Konferencje (debaty, dyskusje, inne formy spotkań naukowych)

III.1 Konferencje naukowe zorganizowane/ współorganizowane przez Komitet lub organizowane pod patronatem Komitetu:

Liczba ogółem w tym:

Nazwa konferencji data, miejsce	Organizator, współorganizatorzy, patronat	Rodzaj konferencji		Liczba uczestników		Liczba Wystąpie ń	Dofinans. DUN (w zł)
		krajow a	mn. arodowa	ogółem	z zagranicy		
XXXVII Symposium Polarne	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Komitet Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk Klub Polarny Polskiego Towarzystwa Geograficznego Polskie Konsorcjum Polarne Stacja Polarna UAM „Petuniabukta” Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich Stowarzyszenie Gospodarka Przestrzenna		Międzyn arodowa	130	3	62 referaty 48 postery	10 421,17

W tabeli: liczba wystąpień – łączna liczba wszystkich rodzajów wystąpień konferencyjnych

III.2 Omówienie wyników konferencji z punktu widzenia jej znaczenia dla reprezentowanej przez Komitet dyscypliny naukowej.

XXXVII Symposium Polarne – odbyło się na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Problem konferencji ujęty został w temacie "Polar Change – Global Change" w celu podkreślenia znaczenia badań polarnych, w rozpoznaniu przyczyn i mechanizmów współczesnych zmian klimatu i związanych z nimi przemian środowiska przyrodniczego w ujęciu strefowym i globalnym. Prezentowana problematyka w ramach symposium, objęła szeroki zakres tematyczny i dotyczyła wyników badań w zakresie przyrody ożywianej i nieożywianej Arktyki i Antarktyki, z uwzględnieniem funkcji i roli człowieka w strefie polarnej. W XXXVII Symposium Polarnym udział wzięło 130 osób, które przedstawiły łącznie 62 referaty i 48 posterów. Wygłoszone referaty podzielone zostały na następujące sesje tematyczne:

- Polska aktywność naukowa w strefach polarnych
- Hydrologia i oceanologia
- Biologia i ekologia (trzy sesje)
- Meteorologia i klimatologia (dwie sesje)
- Geomorfologia i wieloletnia zmarzlina (dwie sesje)
- Tundra
- Metody pomiarowe i wizualizacyjne w badaniach polarnych
- Glacjologia
- Nauki humanistyczne
- Sedymentologia i geologia
- Zanieczyszczenia i geochemia

Symposium było podsumowaniem najnowszych osiągnięć naukowych polskiej polarystyki oraz dyskusji podstawowych zagadnień dotyczących mechanizmu współczesnego rozwoju obszarów polarnych i ich wpływu na kształtowanie krajobrazów świata, jak również roli człowieka w środowisku polarnym.

IV. Inne formy działalności upowszechniającej i promującej naukę (opis)

(audycje i programy w radiu i telewizji, udział w festiwalach nauki, piknikach naukowych, wystąpienia w mediach elektronicznych, artykuły w prasie popularyzujące naukę itp. – dotyczy działań, w których bezpośrednio zaangażowany był Komitet lub jego struktury wewnętrzne).

- 1) Członkowie Komitetu udzielili w 2018 r. wielu wywiadów prasowych, telewizyjnych, radiowych i w mediach elektronicznych.
- 2) Członkini Komitetu - dr Maja Lisowska była współorganizatorką udziału Centrum Studiów Polarnych w dorocznym 22. *Pikniku Naukowego polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik* na Stadionie Narodowym w Warszawie dnia 9 czerwca 2018.
- 3) Członkowie Komitetu byli autorami tekstów o charakterze popularno-naukowym.
- 4) O konferencji i warsztatach pt. *Societal Relevance of Polar Research* (Sopot, 27-28.11.2018) zostały poinformowane i odnotowano ją przez lokalne media oraz media społecznościowe.
- 5) Wystąpienie na TEDx organizowanym przez Uniwersytet Wrocławski – ‘Shape of Climate Change’ – pierwszy polski geomorfolog i polarnik prezentujący na wydarzeniu TEDx w Polsce.
- 6) Członek Komitetu - dr Mateusz Strzelecki, został laureatem 18. edycji Nagrody Naukowej POLITYKI.
- 7) Przewodniczący Komitetu – prof. Jacek A. Jania uczestniczył z referatem zaproszonym (*Arctic glaciers as indicators and agents of global environmental changes*) podczas prestiżowej sesji Joint Symposium on Climate Change: “*Safeguarding Our Climate, Advancing Our Society*”, zorganizowanej przez Polską Akademię Nauk, Pontifical Academy of Sciences I Centre de la Recherche Scientifique przy 24th UN Conference of the Parties to the UN Framework Convention on Climate Change (COP 24) w Katowicach, 10 grudnia 2018r.
- 8) Jedną z form systematycznej działalności upowszechniającej i promującej naukę było prowadzenie strony internetowej KBP PAN (<http://www.kbp.pan.pl/>). Strona prezentuje linki do głównych instytucji o organizacji prowadzących i promujących badania polarne, w tym: Centrum Studiów Polarnych, Polskie Konsorcjum Polarne, operatorzy dużej infrastruktury polarnej: IGF PAN, IBB PAN, IO PAN oraz innych. Strona jest uzupełniana bieżącymi informacjami dotyczącymi polskich badań polarnych w kontekście aktywności międzynarodowej.

V. Działania Komitetu na rzecz reprezentowanych dyscyplin naukowych/ problemu (opis)

V.1. Ocena stanu i potrzeb tych dyscyplin/problemów oraz instytucji naukowych; formułowanie zadań ważnych dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej lub regionu; inspirowanie innych działań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym, współpraca z organami i instytucjami naukowymi Akademii na rzecz wspierania rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową; m.in. formułowanie priorytetów badawczych, ocena wydawnictw naukowych, opracowywanie i przedstawianie programów badawczych oraz standardów i kierunków kształcenia w zakresie reprezentowanych dyscyplin/ problemu objętych zakresem działania Komitetu, inne wynikające ze specyfiki działania Komitetu (dotyczy działań, w których podmiotem był Komitet lub jego struktury wewnętrzne, a nie poszczególne osoby).

Komitet Badań Polarnych PAN jest z natury jego powołania i roli komitetem interdyscyplinarnym, działającym w szerokim kontekście międzynarodowym na bazie koordynacji i współpracy z licznymi ośrodkami naukowymi w Polsce. Zatem główną wartością aktywności komitetu jest stymulowanie otwierania nowych pól badawczych z zakresy problematyki na pograniczu dyscyplin lub wielodyscyplinarnych. Odzwierciedla się to następnie w rozwoju nowatorskich badań w obrębie zaangażowanych dyscyplin. Systematyczne i aktywne działania Komitetu Badań Polarnych PAN w poprzedniej kadencji, prowadziły do konsolidacji środowiska polskich badaczy polarnych z różnych ośrodków. Przyniosło to kolejne istotne rezultaty w roku 2018. Komitet zrealizował, wspólnie z Polskim Konsorcjum Polarnym promocję dokumentu *Strategia polskich badań polarnych*. Dokument ten staje się ważnym elementem przygotowywanej polskiej polityki polarnej, jak również elementem definiującym polskie badania polarne w skali międzynarodowej. Działania merytoryczne w tym zakresie realizowane były poprzez Zespoły problemowe KBP. Celem Strategii jest przedstawienie najważniejszych kierunków badań, kluczowych problemów naukowych i priorytetowych zadań dla polskiego środowiska badaczy polarnych, w perspektywie dekady. Inicjatywa ta jest bardzo istotna dla efektywniejszego wykorzystania potencjału intelektualnego, doświadczenia i umiejętności zespołów naukowych oraz aparatury i infrastruktury, w kontekście rekonstruowanych aktualnie priorytetowych kierunków badań w Arktyce (Arctic Science Ministerial) i ustalonych już dla Antarktyki. Nauka polska uczestniczy w tych działaniach i formułowaniu programów długofalowych. Należy podkreślić, że wychodzimy do planowania z wyraźnie wyższego poziomu możliwości i potencjału niż

przygotowując program narodowy dla lat 2002-2010 i przygotowując się do IV Międzynarodowego Roku Polarnego – IPY (2007-2009). Opracowanie narodowych priorytetów badawczych w skali następczej dekady, we współpracy z Polskim Konsorcjum Polarnym było zatem jednym z głównych priorytetów obecnej kadencji KBP PAN. Dokument (http://kbp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=359&Itemid=52&lang=pl) poza badaniami podstawowymi wskazuje obszary potencjalnie aplikacyjnych kierunków badań w obrębie wszystkich dyscyplin nauk polarnych. Ważnym elementem jest kształcenie i podnoszenie kompetencji kadry naukowej. Komitet Badań Polarnych dąży do tego, aby objąć swoją pieczę i patronatem działania edukacyjne na różnych poziomach, podobnie jak popularyzację polskich wyników badań regionów polarnych. Nauki polarne są z definicji międzynarodowe i interdyscyplinarne. Można wyraźnie stwierdzić, że działania Komitetu Badań Polarnych PAN, członków Komitetu i instytucji współpracujących ściśle z Komitetem wyraźnie podniosły pozycję i prestiż międzynarodowy polskich badań polarnych w zakresie badań Arktyki i Antarktyki, a także pozycji kwartalnika *Polish Polar Research* wydawanego przez KBP PAN. W zakresie działalności na forum krajowym stwierdzono potrzebę wzmocnienia transferu wyników badań i osiągnięć polskich badań polarnych do społeczeństwa poprzez media i bezpośredni udział w popularyzacji poprzez publiczne wykłady, wykłady w szkołach, udział w festiwalach nauki, wystawach i poprzez inne formy upowszechniania wiedzy. Można stwierdzić, że najważniejsze elementy silnego rozwoju polskich interdyscyplinarnych badań polarnych, którym patronuje, stymuluje i aktywnie wspiera Komitet Badań Polarnych PAN, są nadal wyraźnym pokłosiem bardzo dużej aktywności naukowej w czasie Międzynarodowego Roku Polarnego – IPY (2007-2009). W prace IPY zostali szeroko włączeni młodzi naukowcy. KBP PAN od lat wspiera zorganizowany ruch młodych badaczy polarnych u progu kariery, skupionych w Association of Polar Early Career Scientists (APECS), który ma oddział w Polsce.

Nowym ważnym obszarem zaangażowania Komitetu i jego członków jest inicjatywa Arctic Science Ministerial – kolejne spotkanie w ramach tej międzynarodowej formy współpracy ministrów nauki z państw prowadzących badania arktyczne odbyło się 28-29.10.2018 r. w Berlinie. Na potrzeby tego wydarzenia Prezydium KBP PAN było wielokrotnie konsultowane przez MNiSW – w tym przygotowało informacje nt. polskich projektów (znalazła się ona w materiałach konferencyjnych), wyznaczyło polskiego mówcę (prof. J.M. Węśławski) na Arctic Science Forum oraz przygotowywało przemówienia min. Dr P. Dardzińskiego na Arctic Science Ministerial 2, ostatecznie wygłoszonego w zastępstwie przez Ambasadora RP w Berlinie.

V.2 Działalność ekspercka, opinie, oceny i konsultacje w roku sprawozdawczym.

V.2.1. Ekspertyzy²: zagadnienie/temat, wykonawca/współwykonawca, zleceniodawca lub jednostka wnioskująca, termin wykonania (rok rozpoczęcia i rok zakończenia) odbiorca, sposób wykorzystania, sposób upowszechniania, inne instytucje lub osoby, którym ekspertyza była przedstawiana (wykaz, opis).

W roku 2018 Komitet nie realizował samodzielnie ekspertyz *sensu stricte*. Natomiast Członkowie Prezydium Komitetu i Członkowie Komitetu angażowali się w prace eksperckie dla potrzeb ministerstw, głównie MNiSW, MSZ, a także Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej.

V.2.2. Opinie, oceny i konsultacje (wykaz).

1. Przedstawiciele KBP PAN uczestniczyli w przygotowaniach merytorycznych dokumentów bazowych oraz wystąpień polityków i brali udział w delegacji Polski, a także wzięli udział w spotkaniach towarzyszących Arctic Science Ministerial 2, Berlin, 28-29.10.2018
2. Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources Scientific Committee (SC-CCAMLR) - Komitet Naukowy przy Komisji ds. Zachowania Żywych Zasobów Morskich Antarktyki: Członkowie KBP PAN sformułowali opinię dla Komitetu Naukowego przy Komisji ds. Zachowania Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources) dotyczącą wpływu dynamicznie zachodzących zmian klimatycznych na zachwianie równowagi w ekosystemach

---

² Jako ekspertyzy należy traktować wyłącznie opracowania analityczne przedstawiające stan problematyki stanowiącej przedmiot ekspertyzy, proponowane kierunki działań dla rozwiązania problemu, wraz z propozycjami zastosowań oraz wskazaniem adresatów i odbiorców, którzy te wnioski mogą wprowadzić i określeniem konkretnych efektów, jakie te rozwiązania mogą przynieść.

regionu Antarktyki. Dr inż. Małgorzata Korczak-Abshire (IBB PAN) brała udział w spotkaniu Integrating Climate and Ecosystem Dynamics in the Southern Ocean (ICED) programme. The ICED-CCAMLR Projections Workshop (5-7.04.2018, Hobart, Australia).

Raport z prac grupy przedstawiono na corocznym spotkaniu Komitetu Naukowego przy Komisji ds. Zachowania Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (22-26.10.2018 r., Hobart, Australia):

- SC-CAMLR-XXXVII, Hobart, Murphy E., Johnston N., Corney S., Reid K. Atkinson A., Belchier M., Bellerby B, Bindoff N., Cavanagh R., Constable A., Costa D., Eddy T., Emmerson L., Grant S., Groeneveld J., Hill S., Hobbs W., Hofmann E., Jackson J., Kawaguchi S., Korczak-Abshire M., Lenton A., Meijers A., Melbourne Thomas J., Newman L., Nicol S., Piñones A., Reiss C., Santos M., Tarling G., Trathan P., Trebilco R., Watters G., Welsford D., Zhu G. Integrating Climate and Ecosystem Dynamics in the Southern Ocean (ICED) programme: Report of the ICED-CCAMLR Projections Workshop, 5-7 Apr 2018.

W ramach współpracy z Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Departamentem Rybołówstwa, dotyczącej szerokiego spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego, ułatwiającej formułowanie stanowiska strony polskiej i budowanie argumentacji merytorycznej do jego przeforsowania, opracowano i zgłoszono dwa dokumenty na spotkanie grupy roboczej ds. Monitoringu Ekosystemów i Zarządzania, Komitetu Naukowego przy Komisji ds. Zachowania Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (WG-EMM, 9-13.07.2018, Cambridge, UK):

- WG-EMM-18/24 Hinke J., Watters G., Santos M., Korczak-Abshire M. and Milinevsky G. Second progress report of the CEMP Special Fund overwinter penguin tracking project. XVIII meeting of CCAMLR SC Working Group on Ecosystem Monitoring and Management (WG-EMM-18). 9-13 July 2018, Cambridge, UK
- WG-EMM-18/P01 Hinke J.T., Barbosa A., Emmerson L.M., Hart T., Juárez M.A., Korczak-Abshire M., Milinevsky G., Santos M., Trathan P.N., Watters G.M. and Southwell C. Estimating nest-level phenology and reproductive success of colonial seabirds using time-lapse cameras. XVIII meeting of CCAMLR SC Working Group on Ecosystem Monitoring and Management (WG-EMM-18). 9-13 July 2018, Cambridge, UK.

W dokumentach podsumowano wyniki prac z dwóch projektów realizowanych przez naukowców z Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN w szerokiej współpracy międzynarodowej. Wyniki badań gatunków wskaźnikowych zależnych od kryła są wykorzystywane w strategii prowadzenia zrównoważonego rybołówstwa w wodach Oceanu Południowego.

V. 3. Inne działania wynikające ze specyfiki działania Komitetu (opis).

VI. Działalność wydawnicza

VI.1

Wyszczególnienie	Tytuł publikacji Wydawca/współwydawca	Wydawnictwa w wersji: - drukowanej - elektronicznej	Nakład (w egz.)	Dofinans. ze środków DUN (w zł)
Wydawnictwa ciągłe (w tym czasopisma, np. miesięczniki, kwartalniki; inne periodyki)	Polish Polar Research (kwartalnik)/ Wydawca Komitet Badań Polarnych PAN	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak	120	27531,42
Wydawnictwa zwarte (np. monografie, materiały pokonferencyjne, inne)	XXXVII Sympozjum Polarne „Polar Change – Global Change” Streszczenia	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak	150	1300 zł
Pozostałe publikacje	Różne publikacje naukowe i popularyzatorskie związane z działalnością Zespołów problemowych KBP PAN	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak		

VI.2. Omówienie działalności wydawniczej Komitetu w roku sprawozdawczym.

Polish Polar Research (PPRes) - kwartalnik Komitetu Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk publikuje od 1980 r. oryginalne artykuły naukowe prezentujące rezultaty badań prowadzonych w obszarach polarnych. Wszystkie artykuły są recenzowane i publikowane w języku angielskim. *Polish Polar Research* to czasopismo międzynarodowe, którego zakres tematyczny obejmuje nauki o Ziemi i nauki biologiczne. Skład Komitetu Redakcyjnego stanowi znaczące grono uczonych z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

W roku sprawozdawczym 2018 wydano drukiem vol. 39 na który złożyły się 4 numery o łącznej objętości 548 stron (42,1 arkuszy wydawniczych). Opublikowano łącznie 23 artykuły, 15 artykułów z zakresu nauk o Ziemi i 8 z nauk biologicznych, a także jeden tekst *In memoriam*. Autorzy prac to w sumie 94 naukowców, w tym 48 autorów z zagranicznych ośrodków naukowych. Złożone do redakcji prace były recenzowane przez 58 specjalistów, w tym 41 z zagranicy.

Wszystkie roczniki PPRes. począwszy od nr. 1/1980 są dostępne w internecie na www.polish.polar.pan.pl (za lata 1980-2010), a nowsze na platformie <http://ppr.czasopisma.pan.pl/>. Kwartalnik jest rejestrowany w międzynarodowych bazach: Science Citation Index Expanded, Journal Citation Reports/Science Edition, AGRICOLA, Biological Abstract, BIOSIS Previews, Cold Regions Bibliography, Current Antarctic Literature, EBSCO, Geological Abstracts, Polish Scientific Journals Contents-Agricultural and Biological, Sciences, Quarterly Review i Zoological Record.

Według Journal Citation Reports/Science Edition 2018), Impact Factor za 2017 r. wyniósł 1,231, a 5-Year Impact Factor 1,647.

VII. Aktywność międzynarodowa Komitetu (opis)

Współpraca Komitetu z organizacjami międzynarodowymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (m.in. pełnienie przez Komitet funkcji komitetu narodowego ds. współpracy z organizacjami naukowymi, współpraca z innymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi, udział członków Komitetu we władzach, pracach komisji, komitetów itp. międzynarodowych organizacji naukowych.

1) International Arctic Science Committee (IASC) - Międzynarodowy Komitet Badań Arktycznych stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council of Science). Siedzibą głównego Sekretariatu IASC jest Akureyri na Islandii. Obecnie do IASC należą 23 kraje. Polska jest członkiem od początku funkcjonowania organizacji (1991r.). Do 2017 roku funkcję Narodowego Reprezentanta w Radzie (Council) IASC pełnił Prof. J.A. Jania, zaś od posiedzenia Rady w kwietniu 2017 roku jest nim dr hab. M. Łuszczuk. Reprezentanci Polski do grup roboczych – po wyborach na zwolnione pięć miejsc, które zostały przeprowadzone w listopadzie 2018 to: dr Agnieszka Skrupa dr hab. Michał Łuszczuk – Social & Human Working Group; , dr hab. Ewa Łupikasza, dr Andrzej Araźny – Atmosphere Working Group, Prof. Zbigniew Zwoliński, dr hab. Piotr Owczarek – Terrestrial Working Group; Prof. Waldemar Walczowski, dr. hab. Monika Kędra – Marine Working Group; Prof. Ireneusz Sobota , dr hab. Mariusz Grabiec – Cryosphere Working Group.

Reprezentacji Polski biorą aktywny udział w dorocznych posiedzeniach i aktywności za pomocą komunikacji elektronicznej. Posiedzenia Rady IASC (IASC Council) oraz grup roboczych IASC (IASC Working Groups) to spotkania o charakterze organizacyjno-decyzyjnym ukierunkowane na rozstrzyganie kluczowych spraw dla działania tej najważniejszej dla nauk arktycznych organizacji międzynarodowej. W 2018 roku spotkania te odbyły się w Davos, Szwajcarai.

W pierwszej kolejności (16.06) odbyło się wspólne spotkanie członków Grup Roboczych IASC (IASC Joint Working Group Meeting), w ramach którego:

- przedstawiono laureatów konkursu o stanowiska stypendystów tzw. IASC Fellows (młodych badaczy zapraszanych do pracy w grupach roboczych na okres 1 roku). Koordynatorem tego bardzo ważnego programu IASC do końca 2018 roku jest dr Maja Lisowska, która jako członek Sekretariatu IASC realizuje swoje zadania na Wydziale Nauki o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu, dzięki wsparciu ze strony Centrum Studiów Polarnych o statusie KNOW.
- przedstawiono sprawozdania z projektów interdyscyplinarnych (tzw. Cross-cutting projects), które były finansowane przez IASC w 2017 roku. Były to następujące projekty:

- MOSAiC (Thomas Spengler)
  - Arctic glaciers for the Arctic marine ecosystem (Renate Degen)
  - ArcFRI (Johanna Mård, Arvid Bring)
  - Investigation of Local Arctic Air Pollution and Its Effects on Human Health and Ecosystems / PACES (Julia Schmale)
  - Young Permafrost Researchers (Florence Magnin, Justine Ramage)
  - T-MOSAiC (Warwick Vincent)
  - Improving Our Understanding of Extreme Events in the Arctic Using a Cross-Disciplinary Approach (Tom Armitage)
- W dalszej kolejności przedstawiono wnioski o finansowanie projektów interdyscyplinarnych zaplanowanych na kolejny okres:
- Network on Arctic Glaciology (Renate Degen)
  - T-MOSAiC (Warwick Vincent)
  - YOPP Arctic Science Workshop (Thomas Spengler)
  - RATIC (Vladimir Romanovsky)
  - Permafrost on all Channels (Frédéric Bouchard)
  - Snow Winter School 2018 (Martin Schneebeli)
  - Synoptic Arctic Survey (Jackie Grebmeier)
  - Societal Relevance of Polar Research (Michał Łuszczuk)
  - Applying Justice (Corinne Wood-Donnelly)
  - High Latitude Dust (Outi Meinander, video)

Warto podkreślić, iż w tym roku wśród propozycji znalazła się także inicjatywa z Polski – wniosek dotyczący dofinansowania organizacji międzynarodowej konferencji oraz warsztatów nt. społecznego znaczenia badań polarnych (zaplanowanych na 26-27.XI.2018 w Instytucie Oceanologii PAN). Jest to wspólna inicjatywa Komitetu Badań Polarnych, Centrum Studiów Polarnych, a także PKPol, objęta już patronatem MNiSW. Projekt uzyskał dofinansowanie IASC w wartości 2700 euro oraz spotkał się z dużym zainteresowaniem uczestników spotkania. Następnie odbyły się posiedzenia poszczególnych grup roboczych, w ramach których m.in. dokonywano wyborów nowych władz, zatwierdzano budżety, sprawozdawano zeszłoroczne projekty, dyskutowano i określano dalsze plany.

Drugiego dnia obrad (17.06) odbyło się całonocne posiedzenie Rady IASC. W ramach części przedpołudniowej:

- przyjęto protokół z posiedzenia w Pradze (2017), sprawozdanie prezydent IASC S. Barr (która na spotkaniu w Davos zakończyła swą kadencję na tym stanowisku) oraz sprawozdanie Sekretarza Wykonawczego IASC Allana Pope.
- Rada IASC przyjęła (z drobnymi zmianami zaproponowanymi na miejscu przez delegata Kanady) Strategię IASC (IASC Strategic Plan). Następnie miała miejsce krótka debata nad implantacją strategii, m.in. poprzez określenie zadań, które są szczególnie istotne czy też pilne. W jej ramach pojawiła się kanadyjska propozycja zwiększenia aktywności IASC adresowanej do ludów rdzennych Arktyki; z kolei delegat z Polski wskazał na znaczenie działań edukacyjnych (co wiąże się m.in. z polskim dorobkiem w tym zakresie – projekt EduArctic w IGF PAN); dyskusja nie zakończyła się konkretnymi wnioskami, a sprawa została przekazana do dalszych prac Komitetowi Wykonawczemu IASC (IASC ExCom);
- dokonano prezentacji na forum Rady IASC tegorocznych laureatów IASC Fellowship; tą część prowadziła dr M. Lisowska, zaś po jej zakończeniu S. Barr podziękowała Polsce za jej zaangażowanie w ten program i kilkuletnie finansowanie działalności polskiego sub-sekretariatu, który prowadził ten program;

Kolejna część obrad poświęcona została prezentacji funkcjonowania grup roboczych IASC. Ich przewodniczący zreferowali najpierw przebieg obrad grup poprzedniego dnia, odnosząc się do wyników pracy prowadzonych od czasu ostatniego spotkania Rady, planów dalszych pracy, oraz sfinansowania wnioskowanych poprzedniego dnia projektów interdyscyplinarnych. Projekty te były także przedmiotem oddzielnego raportu T. Spanglera (delegat Norwegii), który wyjaśnił na czym polega specyfika tych projektów i jakie płyną wnioski z dotychczasowych doświadczeń. Rada przyjęła raport wskazując, iż osiągnane efekty są zachęcające i przy małych korektach proceduralnych ta inicjatywa będzie dalej rozwijana.

Następnym ważnym zagadnieniem przedstawionym Radzie była samoocena delegatów do grup roboczych IASC przedstawiona przez P. Skolda. Na ankietę rozesłaną przez Sekretariat IASC odpowiedziało jedynie 23% delegatów, zaś ich oceny były dość rozbieżne. Wniosek z tej analizy wskazuje, że warto dołożyć starań nad wyjaśnieniem roli, zadań delegatów, którzy niekiedy nie potrafią jasno określić celów swej obecności w grupach. Z kwestią to wiąże się też problem finansowania udziału delegatów do grup roboczych. Rada IASC pozytywnie oceniła propozycję przeprowadzenia analizy rozwiązań istniejących w tym zakresie i przedstawienia tzw. dobrych praktyk, które pomogłyby zwiększyć nie tylko sam udział delegatów na spotkaniach, lecz także ich zaangażowanie.

W kolejnym punkcie agendy podziękowano odchodzącym członkom Komitetu Wykonawczego (Naja Mikkelsen) oraz Prezydent (Susan Barr).

W ostatniej części otwartego posiedzenia:

1. Podpisano umowy dotyczące prowadzenia w Hiszpanii sekretariatu grup roboczej kriosfery oraz umowy o współpracy między IASC a FARO.
2. Przedstawiono serię krótkich prezentacji na temat: prac SCAR, AMAP, Arctic Council, Atlantic International Research (AIR) Centre.
3. Rada przyjęła do wiadomości i skierowała do Komitetu Wykonawczego wyniki prac grup zadaniowych powołanych na posiedzeniu w Pradze w 2017 roku (punkt a) lub też przyjęła ich regulamin i zakres prac (punkt b i c):
  - a. Communicating Arctic Science to Policymakers Action Group; wyniki prac przedstawiła M. Śmieszek (IASC Fellow 2014); Rada IASC przyjęła je do wiadomości i skierowała do prac w Komitecie Wykonawczym.
  - b. Terms of Reference for an Action Group on the subject of better involvement of Indigenous people and incorporating traditional knowledge into the full breadth of IASC activities.
  - c. Terms of Reference for the Action Group on linking Arctic science with business interests in the Arctic.
4. Powołano nową grupę zadaniową ds. regulaminowych (kieruje nią przedstawiciel WB Henry Burgess zaś na zaproszenie Komitetu Wykonawczego delegat z Polski dr hab. Michał Łuszczuk został jej członkiem).

W zamkniętej dla publiczności część posiedzenia delegaci do Rady IASC zostali zapoznani ze sprawozdaniem finansowym za 2017 r. i propozycją budżetu na rok 2019. Wszystkie propozycje zostały przyjęte. W dalszej części obrad zapoznano się z procesem przyznawania medalu IASC w 2018 roku (otrzymał go prof. Oran Young – politolog z USA). Rada zapoznała się także z postępami w pracach nad spotkaniami ASSW w Archangielsku (2019), w Akureyri na Islandii (2020), jak również przyjęła propozycję Portugalii, aby ASSW 2021 odbył się w Lizbonie. Na koniec spotkania odbyły się wybory władz IASC. Prezydentem został delegat z USA Larry Hinzman, zastępcami Paula Kankaanpää, (Finlandia), Vladimir Pavlenko (Rosja) oraz Henry Burgess (WB). Podsumowując, obrady pomimo ich wagi przebiegały dość spokojnie, bez większych polemik. Delegat z Polski kilkakrotnie zabierał głos w dyskusji wskazując na zainteresowanie Polski dalszym rozwojem IASC, na zakończenie zaś zaprosił Delegatów na spotkanie w Katowicach przy okazji COP24 oraz rozdał egzemplarze „Strategii Polskich Badań Polarnych na lata 2017-2027”). Skład nowych władz IASC jest z polskiego punktu widzenia korzystny m.in. z uwagi na dotychczasowe dobre relacje z nowymi wiceprezydentami.

2) Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR) - Scientific Committee on Antarctic Research stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council for Science). Polska została przyjęta do SCAR w 1978 r. Członkostwo w SCAR stwarza możliwości polskim badaczom wpływania na światową politykę naukową w badaniach Antarktyki. Polskie badania w Antarktyce prowadzone są głównie w dziedzinie nauk biologicznych i nauk o Ziemi w oparciu o Polską Stację Antarktyczną im. H. Arctowskiego. SCAR odbywa swoje spotkania co dwa lata. Poza obradami plenarnymi typu organizacyjnego i statutowego organizowane są także sesje naukowe (Open Science Conference) i prace zespołów w ramach stałych grup roboczych. W br. spotkanie SCAR odbyło się wspólne IASC (International Arctic Science Committee) pod nazwą POLAR 2018. Było to szczególne spotkanie na którym obchodzono 60. rocznicę utworzenia SCAR.

Spotkanie POLAR 2018 odbyło się w Davos (Szwajcaria) w dniach 15-26 czerwca. Oficjalnym hasłem przewodnim spotkania było „Where the Poles come together”. Obrady poprzedzone były szeregiem warsztatów i

spotkań roboczych, między innymi warsztatami APECS skierowanymi do młodych badaczy u progu kariery. Na początku konferencji, 18 czerwca organizatorzy zaplanowali spotkania SCAR Scientific Groups (SGs). W spotkaniu GeoSciences wziął udział reprezentant krajowy prof. Marek Lewandowski (IGF PAN). Na spotkaniu zreferowano postęp prac w poszczególnych grupach roboczych i zaproponowano kolejny budżet. Zaproszono na XIII International Symposium on Antarctic Earth Sciences, który odbędzie się w przyszłym roku pod patronatem SCAR w Incheon w Korei Południowej.

W dniach 19-23 czerwca odbyła się Konferencja Naukowa (Open Science Conference), która po raz pierwszy była połączonym spotkaniem naukowców zajmujących się Arktyką i Antarktyką. Wzięło w niej udział blisko 2500 osób z całego świata. Polska była reprezentowana przez 30 osób, które wygłosiły 12 prezentacji ustnych oraz przedstawiły 26 plakatów w sesjach posterowych, podzielonych na 3 dni.

Ostatnim punktem konferencji był SCAR Delegates Meeting (24-26 czerwca). Wzięli w nim udział delegaci, reprezentujący kraje członkowskie, w tym jeden nowoprzyjęty (Białoruś), a także Executive Committee, Union Members, Secretariat, Local Organizing Committee i Observers. Stronę polską reprezentowali dr hab. Robert Bialik (IBB PAN) i dr hab. Wojciech Majewski (IPaleo PAN).

Na początku spotkania prezydent SCAR Steven Chown przedstawił nową executive director Chandrikę Nath i przypomniano o przypadającej w tym roku 60-tej rocznicy powstania SCAR. Karen Lochte (Niemcy) poinformowała o przejściu na emeryturę i swojej rezygnacji z funkcji wiceprezydenta SCAR. Po krótkich prezentacjach na zamkniętych obradach, pełnoprawne członkostwo przyznano Portugalii i Ukrainie, a Białoruś uzyskała prawa członka stowarzyszonego.

Po tej części zaproszono na salę obserwatorów i kontynuowano obrady w formule otwartej. Zreferowano działalność sześciu SRP (Science Research Programme). Wśród nich Tim Naish (Nowa Zelandia) z PAIS poinformował o bogatych planach wierceń na Oceanie Południowych w ramach IODP. Niestety badacze z Polski, na skutek zaniechania wnoszenia opłat członkowskich do ECORD (European Consortium for Ocean Research Drilling) w 2016 r. nie mogą brać udziału w tych projektach. Pippa Whitehouse z SERCE poinformowała, że aż jedna czwarta obecnych zmian globalnych poziomu morza wynika z odkształceń skorupy ziemskiej. Tektonika odgrywa także jedną z kluczowych ról przy stabilizowaniu lądolodów. Przewodnicząca grupy zrzeszającej astronomów działających w Antarktyce (AAA) złożyła wniosek o przekształcenie tego SRP w SG, o analogicznej pozycji w strukturze SCAR, jak trzy dotychczasowe, tzn. GeoSciences, Life Sciences i Physical Sciences. Analogiczny wniosek złożyli przedstawiciele nauk humanistycznych i społecznych działający dotychczas w ramach grupy eksperckiej HASSEG (Humanities and Social Science Expert Group). Grupa ta skupia obecnie 234 członków i nie podlega żadnej obecnie funkcjonujących SG. Na wniosek delegata Korei, dyskusję obu wniosków przeniesiono na kolejny dzień obrad.

Następnie przedstawiono sprawozdania z działalności i zapotrzebowania budżetowe obecnie funkcjonujących trzech SG. Jesus Galindo-Zaldivar (Hiszpania) z grupy GeoSciences poinformował o szerokiej palecie przygotowywanych pod egidą SCAR publikacji jak mapa batymetryczna Cieśniny Drake'a, mapa anomalii magnetycznych Antarktyki, czy pomniejsze mapy geologiczne. Poinformował także o powołaniu nowej grupy eksperckiej o nazwie AntArchitecture zajmującej się strukturą lądolodu. Yan Ropert-Coudert (Francja) z grupy Life Sciences poinformował o postępach prac mających na celu zidentyfikowanie obszarów o szczególnym znaczeniu ekologicznym. Działania w obrębie grupy Physical Sciences skupiły się natomiast na roli wód roztopowych w topnieniu lodowców i dynamice lodu morskiego.

Delegaci przyjęli wszystkie przedstawione sprawozdania SG i SRP. Zarekomendowali przekazywanie większych środków z ich budżetów na wsparcie młodych badaczy, zwłaszcza z krajów o słabiej rozwiniętych programach antarktycznych. Następnie omówiono postępy prac innych ciał działających pod patronatem SCAR: SOOS, YOPP i Southern Ocean Acidification. Przypomniano o planowanym połączeniu ICSU i ISSC, co będzie musiało znaleźć odzwierciedlenie w formalnej zmianie logo SCAR. Przedstawiciel SCADM Anton Van de Putte (Francja) przypomniał o rezolucji ICSU z 1996 r. odnośnie konieczności udostępniania danych z Antarktyki, co jest także zgodne z zaleceniami ATCM. SCADM zrzesza sieć narodowych przedstawicieli. Od dłuższego czasu trwają prace nad systemem Antarctic Master Directory, który daje dostęp do szerokiego spektrum metadanych. W 2020 r. planowane są kolejne warsztaty dla zarządzających danymi. SCAGI stanowi bardzo aktywną grupę koordynującą zbieranie i udostępnianie danych geograficznych dotyczących Antarktyki w internecie. WHO i SCAR negocjują wspólny program stypendialny, skierowany głównie do krajów słabiej rozwiniętych, zwłaszcza tych które najmocniej odczuwają nadchodzące zmiany klimatyczne. Podniesiono także konieczność aktualizowania Horizon Scan. Podkreślono także rolę SCAR jako ciała doradczego do ATCM. Następne spotkanie tego ostatniego

odbędzie w 2019 w Pradze czeskiej. SCATS to ciało SCAR koordynujące kontakty z ATCM. Na konferencji w Pekinie brało udział przy przygotowywaniu 21 wniosków, a przy okazji ostatniego spotkania w Buenos Aires 8 wniosków. Ich tematyką były między innymi postulaty dotyczące ochrony środowiska i wytycznych postępowania w czasie badań naukowych, np. wpływu stosowania dronów na środowisko. Jedną z dróg oddziaływania na światową opinię publiczną i kraje członkowskie ATCM jest Antarctic Environmental Portal, gdzie zamieszczane są popularyzatorskie artykuły czołowych badaczy tłumaczone z angielskiego także na języki francuski, rosyjski i hiszpański. Dotychczas portal ten był finansowany przez Tinker Foundation i zarządzany przez Uniwersytet w Canterbury (Nowa Zelandia), ale w ciągu najbliższych dwóch lat ma przejść na bezpośrednie zarządzanie przez SCAR.

W dalszej kolejności omówiono prace programów stypendialnych SCAR. Rocznie przyznawanych jest zazwyczaj sześć SCAR Fellowship, ale ich ilość jest uzależniona w znacznej mierze od dobrowolnych datków krajów członkowskich. Wśród laureatów Visiting Professor odnotowano wyraźną nadreprezentację mężczyzn. Tinker Foundation zapowiedział także zakończenie po dziesięciu latach sponsorowania Tinker-Muse Prize, najbardziej prestiżowego wśród antarktycznych wyróżnień. Delegat chiński wspomniał o możliwości ufundowania podobnej nagrody przez Chiny.

Zakwestionowano skuteczność i celowość raportowania narodowych badań w Antarktyce w dotychczasowej formie corocznych raportów. Zaproponowano poprzestanie na odniesieniach do narodowych stron internetowych. Delegaci zauważyli jednak, że ich jakość jest obecnie bardzo różna, a niektóre kraje nie posiadają stron internetowych dedykowanych badaniom Antarktyki. Nie wszystkie są też prowadzone w języku angielskim.

Przypomniano o kolejnym spotkaniu SCAR w 2020 r. w Hobart (Australia) i przyjęto kandydaturę Indii na organizację kolejnego spotkania w 2022 w Hajdarabad. Po raz kolejny przypomniano o spotkaniu nauk o Ziemi w 2019 w Incheon (Korea Południowa) i warsztatach AnT-ERA w tym samym roku w Buenos Aires.

Następnie odbyła się zamknięta dyskusja nad powiększeniem ilości SG, zgodnie z wnioskami złożonymi w poprzednim dniu przez AAA i HASSEG. Delegaci zgodzili się, że bezkrytycznie przychylenie się do obu wniosków może mieć poważne konsekwencje organizacyjne i budżetowe. SCAR powinien zachęcać raczej do integrowania się środowiska naukowego niż jego rozczłonkowania. Zauważono jednak, że oba przypadki są dość inne. Astronomowie z AAA, w zasadzie powinni znaleźć swoje miejsce w obrębie SG Physical Sciences i należałoby się zastanowić co powoduje, że oczekują powołania własnego SG.

W przypadku przedstawicieli nauk społecznych (HASSEG), istotnie znajdują się oni poza obecnie funkcjonującymi SG. Uzgodniono, że AAA pozostanie grupą ekspercką a przedstawiciele nauk humanistycznych utworzą Standing Committee. Obie te struktury, na czas dopracowania celów i zadań zrzeszanych środowisk, będą podlegały bezpośrednio pod Executive Committee.

W kolejnym punkcie wyłoniono dwoje wiceprezydentów SCAR na czteroletnią kadencję: Dr. M. Ravichandran (Indie) i Dr. G. Wilsona (Nowa Zelandia), a na dwuletnią Dr. Catherine Ritz (Francja). W ostatnim punkcie obrad omówiono finanse organizacji.

W roku bieżącym doszło do zmiany w strukturze poziomów członkostwa w SCAR. Spowodowało to zwiększenie wpływów do budżetu z tytułu składek członkowskich z 587 500 USD w 2017 do 634 000 USD planowanych na 2018. Polska znajduje się w grupie krajów z Initial-Stage Programmes ze składką członkowską na najniższym możliwym poziomie 12 400 USD. Składka krajów w wyższej kategorii (Well-Developed Programmes) wynosi 21 200 USD. Na spotkaniu podjęta została dyskusja, wskazująca, że kraje prowadzące badania od wielu lat w Antarktyce i posiadające znaczące osiągnięcia, będące wynikami tych badań, powinny rozważyć opłatę wyższej składki członkowskiej. Polska, została 13-stym członkiem SCAR w roku 1978, co było wynikiem przejścia w roku 1957 Antarktycznej Stacji im. B. Dobrowolskiego oraz uruchomienia w roku 1978 na Wyspie Króla Jerzego, Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego, na której prowadzone są nieprzerwalnie obserwacje od momentu jej otwarcia. Polacy są również obecni w innych rejonach Antarktydy, realizując projekty naukowe wspólnie z naukowcami z Australii, czy Stanów Zjednoczonych. Prowadzi to do potrzeby zastanowienia się nad możliwością, płatności wyższej składki członkowskiej do SCAR przez Polskę.

Na zakończenie prezydent SCAR Steven Chown podziękował obecnym za owocne obrady i pogratulował wyboru nowym wiceprezydentom. Zaprosił także na następne posiedzenie XXXVI SCAR Biennial Meetings i Open Science Conference, które odbędą się Hobart w Australii w dniach 31 lipca - 11 sierpnia 2020 r.

Pełna dokumentacja z posiedzeń SCAR Delegates Meeting będzie dostępna na stronie internetowej SCAR <http://www.scar.org>.

3) European Polar Board (EPB) - Europejska Rada Polarna. Do 2015r. Expert Committee for the European Science Foundation - European Commission, Directorate General for Research & Innovation – aktualnie niezależna organizacja europejska skupiająca akademie nauk i agencje funduszy ds. naukowych. Polskim Reprezentantem od 2017 r. jest prof. Jacek A. Jania (Uniwersytet Śląski) – Przewodniczący KBP PAN. Aktualnie, członkami są przedstawiciele 19 państw europejskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Islandia, Luksemburg, Niemcy, Włochy, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania. Europejska Rada Polarna ma siedzibę w Hadze, Holandia. Europejska Rada Polarna jest zaangażowana w wielki europejski projekt EU-Polarnet stanowiący platformę ogólnoeuropejskiej współpracy środowiska naukowych z państw UE i nie tylko, ukierunkowaną na zbliżenie współpracy w wymiarze logistycznym, w obszarze monitoringu i udostępnienia danych oraz projektowania wspólnych kierunków badawczych na kolejne lata. Przedstawiciel Polski reprezentuje Polską Akademię Nauk z nominacji Przewodniczącego PAN, ale zwyczajowo jest członkiem Komitetu Badań Polarnych.

W 2018 r., zgodnie ze statutem, odbyły się dwa posiedzenia plenarne. Posiedzenie wiosenne odbyło się w przy okazji kongresu „Polar 2018” w Davos, Szwajcaria, 15-16 czerwca 2018r. Celem posiedzenia wiosennego była ocena i zatwierdzenie sprawozdanie Komitetu Wykonawczego (ExCom), Sekretariatu EPB, grup roboczych oraz przedstawicieli narodowych z działalności w 2017 r., a także doprecyzowanie/korekta planów aktywności w 2018 i 2019 r., w tym współpracy naukowej i logistycznej. Przedstawiciel Polski wprowadził dodatkowo do porządku obrad i przedstawił założenia Narodowego Programu: „Strategia polskich badań polarnych – koncepcja na lata 2017-2027” na tle strategii EPB (oraz dostarczył kopie opublikowanego dokumentu). Ponadto zaprezentował plan zorganizowania „Side Event” w czasie Konferencji Klimatycznej ONZ – COP 24 w Katowicach w Polsce, na temat wpływu ocieplania klimatu na lodowce światowe i wzrost poziomu oceanu światowego. Głównym organizatorem było Centrum Studiów Polarnych – KNOW, Uniwersytet Śląski oraz Komitet Badań Polarnych PAN. Inicjatywa spotkała się z zainteresowaniem członków EPB. Niestety nie doszła ona do skutku z powodu braku jakiegokolwiek odpowiedzi Ministerstwa Środowiska na kilkukrotne aplikacje (wysyłane od marca 2018 r.) odnośnie afiliowania sesji naukowej jako oficjalnego wydarzenia towarzyszącego COP24 i udostępnienia tej informacji delegatom kongresu ONZ.

Ważnym elementem posiedzenia wiosennego była sesja naukowa: EPB „*Workshop on Minimising plastic use and waste in polar research and Logistics*”, przeprowadzona dnia 16 czerwca 2018r. Przedstawiciel Polski przedstawił informacje na temat używania i recyklingu/utylizacji plastiku w Polskich Stacjach Polarnych oraz wskazał na propozycję europejskiego projektu badawczo-edukacyjnego w zakresie występowania plastiku w środowisku, zwłaszcza polarnym.

Jesienne zebranie plenarne EPB odbyło się w Madrycie 22-24 listopada 2018r. Z powodu nakładania się terminów innych posiedzeń, polski delegat nie był w stanie uczestniczyć w obradach w Madrycie. Na podstawie programu i wstępnego sprawozdania wiadomo, że dotyczyły one głównie implementacji głównych punktów strategii Europejskiej Rady Polarnej odnośnie poszerzenia i zintensyfikowania współpracy naukowej oraz wykorzystania platform badawczych i logistyki w obu regionach polarnych.

Kolejne plenarne posiedzenie „wiosenne” zaplanowano na 27.03. – 28.03.2019r. w Lizbonie, Portugalia.

4) Forum of Arctic Research Operators (FARO) - Forum Operatorów Badań Arktycznych - Obecnie organizacja, której siedziba znajduje się w Danii (Department of Bioscience, Aarhus University) zrzesza 21 krajów członkowskich. W roku 2018 FARO świętowało swoje dwudziestolecie w trakcie posiedzenia Polar 2018 Conference w Davos. Z tej okazji Prof. Piotr Głowacki jako jeden z założycieli FARO został poproszony o napisanie historii FARO, która została umieszczona na stronie internetowej. W trakcie Annual Meeting w dniu 18 czerwca 2018 dokonano korekty statutu organizacji w zakresie członkostwa i pozycji obserwatora oraz zostały wybrane nowe władze (ExCom). Przewodniczącą Zarządu została Jennifer Mercer z National Science Foundation (USA). Do zarządu weszli również przedstawiciele Japonii (Takuji Nakamura z National Institute of Polar Research), Kanady (James Drummond z Canadian Network of Northern Operators), Norwegii (Nalan Koc z Norwegian Polar Institute), Polski (Piotr Głowacki reprezentujący Polska Akademię Nauk) i Rosji (Alexander Makarov z Arctic and Antarctic Research Institute - AARI).

Chociaż FARO nie jest siecią naukową, członkostwo w tej organizacji przynosi również korzyści społeczności naukowej dla krajów członkowskich. Strona internetowa FARO informuje o istniejących i planowanych infrastrukturach i ich operatorach w Arktyce, ułatwiając tym samym dostęp do niej. Daje dostęp do przykładów

zarządzania ryzykiem w trakcie arktycznych prac terenowych. Coroczne spotkania są okazją dla organizacji regionalnych, krajowych i międzynarodowych do zaprezentowania wykorzystania i zapotrzebowania na arktyczną infrastrukturę i logistykę. Jest to też okazja do promocji krajowych, regionalnych i międzynarodowych programów i projektów badawczych. FARO jest również szansą dla krajowych naukowców do inicjowania nowych projektów badawczych z możliwością wykorzystania i dostępu do infrastruktury będącej w dyspozycji poszczególnych krajów partnerskich.

5) International Permafrost Association (IPA) - Międzynarodowe Stowarzyszenie Zmarzlinoznawstwa, przedstawiciel Polski - Prof. Rajmund Przybylak (UMK Toruń). Stała obecność w IPA pozwala na zapoznanie się z aktualnym stanem badań dotyczących permafrostu na świecie, wpływania na priorytetowe przyszłe kierunki badań, poznanie czołowych liderów zespołów badawczych. W ostatnich latach wciąż utrzymuje się niemal eksplozywny wzrost badań różnych zagadnień z zakresu wieloletniej zmarzliny przejawiający się niezwykle dużym wzrostem liczby publikacji (w ostatnich latach kilkakrotnym) oraz powodzeniem organizacji konferencji z zakresu permafrostu w Chamonix w 2018 r. oraz kilku poprzednich w Europie (Poczdam 2016, Evora 2014) czy w Azji (Japonia 2017, Rosja 2012). W konferencjach, szczególnie europejskich, wzięło czynny udział także wielu polskich badaczy permafrostu, którzy zaprezentowali wiele referatów i posterów. Badania permafrostu, w kontekście globalnego ocieplenia, stają się z roku na rok coraz bardziej ważne, a co najważniejsze zauważalne także przez organizacje finansujące badania naukowe. W ostatnich latach uwidacznia się wzrost liczby opracowań dotyczących wpływu degradacji permafrostu na bilans gazów cieplarnianych emitowanych netto z tego źródła do atmosfery. Świadczy o tym choćby fakt, iż w ramach IPA powołana została nowa tzw. grupa zainteresowań (Interest Group) pt. Permafrost and Carbon Budget. Od wielu lat już badania permafrostu intensywnie się rozwijają i nie ulega wątpliwości, iż tak będzie także przez wiele jeszcze następnych lat, a ich nasilenie będzie znacząco wzrastało z roku na rok. W końcu stycznia zostanie przesłany do siedziby IPA raport roczny z działalności polskich badaczy w zakresie badań permafrostu i warstwy aktywnej w 2018 r. Śledząc te raporty zauważyć można rosnące z roku na rok zainteresowanie się polskich badaczy ww. problematyką. Ten raport, jak i raporty z poprzednich lat, będzie/są dostępne na stronie <http://ipa.arcticportal.org/publications/ipa-country-reports>). Są one niezwykle przydatne do prezentacji polskich osiągnięć w zakresie badań permafrostu, a tym samym także ich promocji. W czerwcu 2018 r. odbyły się dwa spotkania Rady IPA podczas trwania 5th EUCOP Conference, która odbyła się w Chamonix we Francji. Stosowny raport z uczestnictwa w tych posiedzeniach został złożony niezależnie do Biura Współpracy z Zagranicą PAN.

6) Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP) - Rada Menadżerów Narodowych Programów Antarktycznych. W dniach 11-13 czerwca 2018 w Garmisch-Partenkirchen, Niemcy, odbyło się coroczne XXX walne zgromadzenie COMNAP – Rady Menadżerów Antarktycznych Programów Narodowych. Państwa zaangażowane w działalność COMNAP mają za zadanie współpracować w zakresie wsparcia i rozwiązań logistyczno-operacyjnych w rejonie antarktycznym. Spotkanie obejmowało sesje plenarne, spotkania grup eksperckich oraz warsztaty. W spotkaniu COMNAP AGM wzięło udział 29 z 30 reprezentantów krajów członkowskich Układu Antarktycznego. Ekwadorski Program Antarktyczny przesłał przeprosiny z powodu nieobecności na zgromadzeniu walnym. W spotkaniu ze strony Polskiej uczestniczyła Dyrektor ds. Administracyjnych IBB PAN Agnieszka Kruszewska pełniąca jednocześnie funkcję Menadżera Polskiego Programu. Oprócz delegatów Państw Antarktycznych w posiedzeniu COMNAP wzięli udział zaproszeni obserwatorzy Antarktycznych Programów Narodowych Kanady, Malezji, Portugalii, Szwajcarii oraz Turcji, delegacja reprezentująca SCAR (The Scientific Committee on Antarctic Research), delegacja reprezentująca sekretariat Układu Antarktycznego, delegacja reprezentująca CEP (The Committee for Environmental Protection), a także delegacja reprezentująca IAATO (The International Association of Antarctic Tour Operators), SOOS (Southern Ocean Observing System) oraz YOPP (Year of Polar Prediction). Przedstawiciele Narodowych Programów Antarktycznych przedstawili i przedyskutowali informacje dotyczące naukowego sezonu antarktycznego 2018-2019.

Grupa ekspertów ds. Bezpieczeństwa COMNAP przeprowadziła dyskusję grup roboczych na temat raportowania i przeciwdziałania incydentom molestowania na stacjach antarktycznych, przeprowadzono aktualizację informacji z zakresu telemedycyny oraz sesję, która koncentrowała się na ułatwianiach logistycznych dla nauki, w szczególności w kontekście platform morskich. Wiele krajowych programów antarktycznych podzieliło się informacjami na temat zdolności ich statków badawczych, w tym wielu nowo budowanych lub właśnie oddanych

do eksploatacji. Zaprezentowano nowe funkcje systemu śledzenia obiektów (COMNAP Asset Tracking System - CATS). System obejmuje zarówno samoloty, jak i ruch statków. Narzędzie zostało uznane przez AGM za ważny system wsparcia naukowego, który ma na celu optymalizację wsparcia międzynarodowej koordynacji nauki oraz w przypadkach nadzwyczajnych. COMNAP kontynuuje znaczące prace dotyczące zagadnień środowiskowych. W tym roku skupiono się na zrozumieniu źródeł tworzyw sztucznych i zmniejszeniu wpływu tworzyw sztucznych na środowisko lądowe i morskie Antarktyki. Krajowe programy antarktyczne uznały, że potrzebne są dalsze badania, aby pogłębić naszą wiedzę na temat pochodzenia i wpływu zanieczyszczeń tworzyw sztucznych rozszerzając obserwacje na otoczenie Antarktyki. Grupa ekspertów ds. Środowiska przyjrzała się również skumulowanemu skutkom, aby zmniejszyć ryzyko wprowadzenia gatunków obcych (nie rodzimych) i dalszej redukcji zużycia paliw kopalnych w operacjach w Antarktyce. Promowanie praktyk i technologii w zakresie efektywności energetycznej na stacjach badawczych było kluczową informacją dla wszystkich członków COMNAP.

COMNAP nadal koncentruje się na szeregu kwestii związanych z bezpieczeństwem życia ludzkiego. Ogłoszono zamiar zorganizowania warsztatów poświęconych tematyce poszukiwawczo-ratowniczej (SAR) w Nowej Zelandii w maju 2019 r., Kontynuowane są prace poświęcone gromadzeniu danych związanych z działalnością lotniczą na Antarktydzie, w tym z wykorzystaniem zdalnie sterowanych systemów samolotów (Remotely Piloted Aircraft Systems - RPAS) wykorzystywanych do wspierania nauki i logistyki. Przygotowywany jest w tej tematyce dokument na posiedzenie konsultacyjne Traktatu Antarktycznego (ATCM) XLII w 2019 r.

COMNAP świętował 30-lecie działalności i ogłosił, że profesor Kazuyuki Shiraishi, poprzedni przewodniczący COMNAP, został uhonorowany nazwą geograficzną na Antarktydzie w uznaniu jego trzydziestu lat pracy na Antarktydzie. Miejsce to Shiraishi Peak, częściowo wolny od lodu szczyt wysokości 1640m w Meteorowych Wzgórzach, South Victoria Land, Antarktyda.

Wiceprzewodniczący: Javed Beg (NCAOR / Indie), John Guldahl (NPI / Norwegia), Agnieszka Kruszewska (IBB PAN / Polska) i Uwe Nixdorf (AWI / Niemcy), kontynuują swoją kadencję. Michelle Rogan-Finnemore (Sekretarz Wykonawczy) kontynuuje swoją funkcję i jest członkiem siedmioosobowego Komitetu Wykonawczego COMNAP.

VIII. Współpraca Komitetu z organami rządowymi, samorządowymi, innymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (opis)

(np. współpraca z Sejmem, Senatem, jednostkami administracji rządowej, samorządu terytorialnego, współpraca z towarzystwami naukowymi, z innymi organizacjami).

- 1) Stała współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych w zakresie grupy roboczej *Polar Task Force* oraz udziału Polski w pracach Rady Arktyki i działań jako Państwa Konsultatywnego Traktatu Antarktycznego.
- 2) Współpraca z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego w związku z udziałem delegacji MNiSW na Arctic Science Ministerial oraz towarzyszącym konferencji Arctic Science Forum.
- 3) Współpraca z Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, w ramach świadczenia doradztwa naukowego dla Polskich przedstawicieli w Komisji ds. Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki w szerokim spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego.

IX. Pozostałe informacje, istotne ze względu na specyfikę działalności Komitetu.

Komitet poprzez działalność Prezydium i Przewodniczącego oraz swoje Zespoły inicjuje oraz angażuje się w nowe międzynarodowe programy naukowe. Mają one zazwyczaj charakter interdyscyplinarny, a należą do nich EU-PolarNet, arktyczny program wielodyscyplinarnych badań roli pokrywy śnieżnej oraz pan-arktyczny program interakcji oceanu z lodowcami uchodzącymi do morza.

Należy podkreślić, że przedstawiciele Prezydium KBP oraz Członkowie KBP aktywnie uczestniczą w popularyzacji wiedzy o obszarach polarnych w różnych formach (wykłady, wywiady dla mediów, artykuły popularno-naukowe), wskazując znaczenie obu regionów polarnych dla globalnych zmian klimatu oraz istotnych komponentów środowiska (poziom mórz) oraz sytuacji geopolitycznej, zwłaszcza w Arktyce.

Istotnym obszarem aktywności jest także promowanie Komitetu, a szerzej polskiego dorobku naukowego, podczas udziału w konferencjach międzynarodowych, jak np. kontynuacja aktywności w ramach kongresu światowego Arctic Circle 2018 (po bardzo szerokim udziale w 2017 r.), czy podczas warsztatów, szkoleń i staży w zagranicznych ośrodkach naukowych.

Warszawa, dnia 29 stycznia 2019 r.

Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Prof. dr hab. Jacek Jania

Sekretarz Naukowy Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Dr hab. Michał Łuszczuk